

ZGODOVINSKI ZBORNİK.

PRIOGA

„LAIBACHER DIOECESANBLATT-U.“

—ooo Izhaja v nedoločenih obrokih. ooo—

Tretje leto.

Ljubljana, meseca maja 1890.

Številka 11.

Diplomatarij.

Zatrtje (suppressio) oglejskega patrijarhata in ustanovitev goriške oziroma videmske nadškofije.

Pač tehtni so bili vzroki, ki so primorali velikega papeža Benedikta XIV. — največjega kanonista — da je zatrl starodavni in staroslavni oglejski patrijarhat ter ga razcepil v dve nadškofiji. Ta važni dogodek naše cerkvene zgodovine pojasnjujejo nam pač najboljše skrbne obravnave pri rimski stolici. Zato smo se namenili v nastopnem podati iz »bullarija«¹⁾ papeža Benedikta XIV. apostolska pisma in konzistorijalne obravnave, zadevajoče ta imenitni dogodek. Ker je pa ustanovitev apostolskega vikarijata v Gorici za avstrijski del oglejskega patrijarhata le nekako prehodno stanje k razcepljenju patrijarhata, je pač umestno, da sprejmemo tudi to premembo zadevajoče listine in obravnave. Ker smo sprejeli te listine v »Diplomatarij«, zato smo jim predstavili tudi zaporedno številko.)

¹⁾ Bullariji (Bullarium) so zasebne zbirke papeških pisem (»bull« in »breve«-jev), ki se ne nahajajo v cerkvenem zakoniku, imenovanem »Corpus Juris canonici«, bodisi ker so novejšega izvora, bodisi ker se niso bile sprejele v »Corpus« iz katerega koli vzroka. Imenitnejše take zbirke v raznih izdajah so: 1. Bullarij Luksemburški, obsegajoč pravne listine papeške do leta 1757; — 2. Rimski bullarij (Bullarium Romanum ali Bullarium Magnum), ki se še vedno nadaljuje. Ker sta ti zbirki zasebni, se ne moreta prištevati cerkvenim »zakonikom«; javne in pravne veljave kakor »Corpus Juris canonici« torej nimata. — 3. Drugače pa je z bullarijem papeža Benedikta XIV. (1740—1758), ki je sam dal zbrati razne svoje »bulle«, »breve« in »konstitucije«, izdane od l. 1748—1757 v 4 zvezkih ter jih sam pravno veljavni proglasil. Tudi tega bullarija je več izdaj. Mi se ozirom na izdajo Alberghetta in tovarišev v Pratu iz l. 1846, III. zv., I. del, str. 438—448 in 300—308; ter na Rimsko izdajo iz l. 1760—1762, natisnjeno pri Hijeronimu Mainardi III. zv., stran 245—251 ter II. zv., str. 177—181. Preminjali niti ločnic nismo, dasi so jako gosto posejane in večkrat proti sedanjim pravilom.

10.

Breve papeža Benedikta XIV., s katerim ustanovi apostolski vikarijat za oni del oglejskega patrijarhata, ki pripada Avstriji s sedežem v Gorici. — Rim, 29. novembra 1749.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

§. 1. Omnium Ecclesiarum sollicitudinem, una cum Apostolica Beati Petri Sede, et cum potestate Domini Nostri JESU CHRISTI in terris Vicaria, tenuitati nostrae impositam agnoscentes; quum Nobis ignorare non liceat, quantis jamdudum inordinationibus, cum animarum detrimento, subjaceat Ecclesiastici regiminis ratio in pluribus nec ignobilibus, nec infrequentibus Locis, temporali Austriacae Familiae dominio subjectis, quae Aquilejensis Dioecesis partem constituunt, ob plures, graves atque notorias dissensiones, quibus adhuc nulla a Praedecessoribus nostris, aut a Nobis ipsis, remedia utiliter praestari potuerunt; cumque etiam experientia comperit, varia ad hunc diem excoitata consilia, et adhibita temperamenta, ad consulendum earum animarum gubernio pariter inutilia fuisse; jamque satis constet nihil ea in re profici posse, nisi in praedictis Locis Ecclesiasticus Superior constituatur, qui, ibi residendo, nostra et Apostolicae hujus Sedis auctoritate, animarum regimen gerat, sine praejudicio jurium Partium dissentientium, tam quoad petitorium, quam quoad posses-

sorium; post diuturnum et maturum rei examen, omnibus rite perpensis, in hanc sententiam consiliumque devenimus, ut auctoritate Nobis a Deo concessa uteremur, ad removendum a nobis tantae et tam enormis culpae reatum, neglectae scilicet curae et regiminis tot millium animarum, quae a tanto jam tempore veluti desertae sine Pastore vivere dignoscuntur. Quapropter usitatum in similibus remedium, sive temperamentum, et ad optatum finem satis efficax, et nullo contententium juribus praejudicio futurum, eligentes, nostris motu proprio, et certa scientia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine, statuimus atque decernimus, ut ea pars Dioecesis Aquilejensis, quae temporali Austriacae Domus ditioni subest, per unum Vicarium nostrum Apostolicum in spiritualibus gubernetur. Et quoniam, licet Nos ad impetrandum praedictarum dissensionum finem, enixas omnipotenti Deo preces fundere non omittamus, adhuc tamen veremur, ne, peccatis nostris obsistentibus, earum terminus longius protrahatur; ideo ea omnia, quae hujusmodi Vicariatum in genere concernunt, praesentium Literarum tenore constituere, necessarium et opportunum censemus; reliqua deinceps, quae pertinent ad facultates ipsi Vicario a Nobis deputando, ejusque successoribus forsan in futurum similiter deputandis, impertiendas, distinctius exprimenda reservantes aliis nostris Apostolicis Literis, quas super deputatione personae ad ipsius Vicariatus exercitium a Nobis eligendae edituri sumus.

§. 2. Quod itaque deliberato rerum ordini conveniens et congruum reputamus, omnia et singula praecedentibus temporibus capta temperamenta abrogantes et irritantes, decernimus *primo*, atque statuimus, eam Aquilejensis Dioecesis partem, quae sub temporali Austriaca ditione constituta est, ab uno Apostolico Vicario, ut praefertur, in spiritualibus regendam et gubernandam fore: *Secundo*, volumus et statuimus, hujusmodi Vicarium ad tractus praedicti regimen Apostolica auctoritate pro tempore deputandum, Episcopali caractere insignitum esse, cum Titulo alicujus Ecclesiae in partibus Infidelium sitae, et in singulis personarum mutationibus de more variandae. *Tertio*, eundem Vicarium in loco praedictae ditionis, illius spirituali regimini committendae, residere debere, ut ibi ea omnia, tam quae ad Ordinem, quam quae ad Jurisdictionem pertinent, fructuose exsequatur, quae a Patriarcha Aquilejensi, tamquam praedictorum locorum Austriacae ditioni subjectarum Ordinario, si ipsi in iisdem locis actu permissum esset jurisdictione sua uti, fierent, et exercerentur. *Quarto*, quaecumque per Vicarium hujusmodi circa praemissa fient, ea omnia, Nostro et Successorum nostrorum nomine, et hujus Apostolicae Sedis auctoritate, facta intelligi debere. *Quinto*, deputationem hujusmodi Vicarii,

tam per nos, quam per Successores nostros, quando-cumque faciendam, semper fieri de persona accepta, et minime suspecta supremo Territoriali Principi eorum locorum, in quibus delegatam sibi jurisdictionem exercere debet; quod quidem et a Nobis praestabitur, quoties hujusmodi Vicarii deputationem per nos fieri continget; et ut a Successoribus nostris Romanis Pontificibus similiter fiat, Nos ipsis, praesentium tenore, quantum in Nobis est, magnopere suademus; quo scilicet Vicarius ipse pro tempore constitutus tranquilliore muneris sui administratione, cum populorum utilitate, potiat. *Sexto*, volumus, atque statuimus, ejusdem Vicarii deputationem semper fieri cum consueta clausula: *ad Nostrum, et Sedis Apostolicae beneplacitum*; ita tamen, ut, cessante Vicarii deputatione, sive per obitum, sive per cessionem, aut remotionem ipsius deputati, antequam terminus Vicariatus praestitutus advenerit; alter Vicarius similis, praedicto termino durante, in defuncti, aut cedentis, sive remoti locum subrogari debeat, servatis aliis omnibus, quae supra diximus in hujusmodi Vicarii Apostolici deputatione servanda fore. *Septimo*, statuimus atque decernimus, dictorum locorum regimen per Vicarium Apostolicum tamdiu administrari debere, seu tamdiu in iis partibus Vicariatum Apostolicum perdurare, donec vel nostra aut Successorum nostrorum opera finis impositus fuerit vigentibus dissensionibus, propter quas Aquilejensi Patriarchae praepeditur jurisdictionis Ordinariae exercitium in eam Dioecesis suae partem, quae Austriacae ditioni subest; vel donec, eisdem etiam dissensionibus nequaquam extinctis, opportuna aliqua ratio, communi partium consensu, Nostrae aut Successorum nostrorum approbatione, iniri valeat, per quam, Ecclesiastici Superioris ibidem residentis regimine, animarum Fidelium in praefatis locis existentium necessitatibus consulatur; quod unum nempe in hujusmodi Apostolico Vicariatu, ut praefertur, constituendo, Nobis propositum fuisse iterum profiteamur. *Ultimo* loco decernimus, et declaramus, quaecumque a Nobis de Apostolico Vicario et Vicariatu praedictis statuta sunt, et statuuntur, sine ullo, tam unius, quam alterius Partis praepudio, et salvis omnibus earum juribus, tam in petitorio, quam in possessorio, statuta, et ordinata intelligi debere.

§. 3. Et quoniam praemissa omnia frustra statuta viderentur, nisi certus intra memoratum Regionis tractum praefigeretur locus, in quo Apostolicus Vicarius ad exsequenda munera sibi demandata residere deberet; et nisi simul ipsius Vicarii pro tempore deputandi sustentationi consuleretur; Nos earundem praesentium tenore, et auctoritate praefata, statuimus et mandamus, ut idem Vicarius, ejusque successores quaecumque

deputandi, in Civitate Goritiae praefatae Aquilejensis Dioecesis residere debeant, et habitare in aedibus, quas pia liberalitas Augustini Codellii nuper defuncti, et quidem domestica suppellectile instructas, una cum adnexo viridario, et propinquo vineto sub arcem ipsius Civitatis posito, et cum Oratorio, seu Capella eisdem aedibus adjacente, pro Vicarii Apostolici pro tempore futuri habitatione et commodo, obtulit. Pro ipsius autem Vicarii Apostolici sustentatione, certos fundos ab eodem ipso pio benefactore, praevio plenario assensu Carissimae in Christo Filiae Nostrae Mariae Theresiae Hungariae et Bohemiae Reginae Illustris, in Romanorum Imperatricem electae, cessos et elargitos, aliaque bona a quondam Vito Giulino relictas, attribuimus et assignamus; juxta ea, quae in mandatis dabimus Apostolico Executori ad praemissorum effectum per Nos deputando; coram quo verificari, et in forma juris valida constabilliri debent, quaecumque pertinent ad designatam Vicarii praedicti habitationem, et redditus pro illius sustentatione attributos.

§. 4. Praesentes demum Literas, et in eis contentas, et statuta quaecumque, etiam ex eo, quod quilibet in praemissis, seu in eorum aliquo, jus aut interesse habentes, vel habere quomodolibet praetendentes, cujusvis status, gradus, ordinis, praecminentiae, et Ecclesiasticae, aut Mundanae Dignitatis existant, etiam specifica et individua mentione digni, illis non consenserint, nec eorum aliquos ad ea vocatos et auditos, neque causas, propter quas praesentes emanaverint, satis verificatas aut justificatas fuisse dici possit, aut ex alia qualibet etiam juridica, et privilegiata causa, colore, praetextu, et capite, etiam in corpore juris clauso, nullo subreptionis aut obreptionis vitio, seu intentionis nostrae, aut interesse habentium consensus, aliove quolibet defectu notari, seu eorum obtentu impugnari, aut in controversiam vocari posse: sed tamquam pro nostri Apostolici muneris implemento, ad promovendam animarum salutem, et spiritualem Fidelium in praedictis locis degentium utilitatem, plurimosque et perniciosos abusos removendos, ut praefertur, ac motu et auctoritate praemissis, factas, et emanatas, omnimoda firmitate validas et efficaces existere et fore, suosque debitos effectus sortiri et obtinere, et illis ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, plenissime suffragari, ac respective ab iis, ad quos pertinet, et in posterum pro tempore pertinebit, in omnibus et per omnia, inviolabiliter observari volumus, et auctoritate praedicta statuimus et decernimus.

§. 5. Sicque et non aliter per quoscumque Judices Ordinarios, et quaecumque etiam Apostolica auctoritate delegatos, etiam S. R. E. Cardinales de latere Legatos,

et Apostolicae Sedis Nuncios, aliosque quoslibet, sublata eis, et eorum cuilibet, aliter judicandi et statuendi auctoritate et facultate, judicari et definiri debere; ac irritum et inane, si secus super his a quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 6. Non obstantibus nostra, et Cancellariae Apostolicae Regula de jure quaesito non tollendo, aliisque Apostolicis, seu in Universalibus, Provincialibus, et Synodalibus Conciliis editis, generalibus, vel specialibus Constitutionibus, et Ordinationibus; nec non quibusvis, etiam Apostolicae Sedis tolerantia, seu expressa confirmatione, vel quavis firmitate alia roboratis usibus, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, aut Literis Apostolicis, cuilibet Ecclesiae, aut quibuscumque Personis, quacumque Ecclesiastica, vel Mundana Dignitate fulgentibus, etiam specifica et individua mentione dignis, sub quibuscumque formis, et verborum tenoribus, etiam motu simili, et de Apostolicae potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet, in contrarium praemissorum concessis, et emanatis, ac pluries confirmatis, approbatis, et innovatis; Quibus omnibus, ac singulis, etiamsi, pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, et individua mentio habenda, seu quaevis alia forma ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, et occasiones praesentibus pro plene et sufficienter expressis, et exactissime servatis, et specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, et ad praemissorum effectum, plenissime derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 29. Novembris 1749. Pontificatus Nostri Anno Decimo.

11.

Nagovor papeža Benedikta XIV. v konzistoriju dne 1. decembra l. 1749, po izdanju predstoječega pisma.

Venerabiles Fratres.

Postquam initio hujus Consistorii verba fecimus de proxima Anni Sancti celebritate, aliaque negotia expeditivimus, molestum non sit vobis adhuc paululum immorari, donec vobis rem gravissimam exponamus.

§ 1. Nemini fortasse vestrum explorata non est misera conditio, in qua multo abhinc tempore versatur ea pars Dioecesis Aquilejensis, quae Dominationi Austriacae subjeitur, ubi nullam conceditur Patriarchae exercere Jurisdictionem, nullumque regimen, ob eas causas, quas hoc loco recensere supervacaneum existimamus.

§ 2. Ut remedium aliquod huic incommodo afferretur, iis praetermissis, quae antiquiora sunt, curae, et

labores plurimi fuerunt insumpti, cum Urbanus VIII. Praedecessor noster summum Pontificatum teneret; plurimum quoque quaesitum est de eodem negotio posteriori tempore, ita tamen ut omnis conatus vanus irritusque cesserit. Cum deinde ad hanc Apostolicam Sedem licet immerentes evecti fuimus, eadem Dioecesis Aquilejensis pars, quae in Ditione Austriaca posita est, hac ratione, quam modo subieimus, administrari consueverat: Dioecesani scilicet illi, si quid ipsis contingeret, ad Apostolicum Nuntium Viennae commorantem confugiebant, qui rem totam, si proferri in tempus aliquod posset, Patriarchae Aquilejensi exponebat, atque ad ejus consilium omnia exigebat. At, quemadmodum quisque facile intelligit, satis id non erat, ut spiritualia illius Gentis negotia recte gererentur; immo vero tractu temporis res in deterius prolapsae sunt. Etenim cum Nuntius Viennensis pristinum institutum significandi ea, quae accidebant, Patriarchae Aquilejensi, retinere amplius non posset, neque ab illo expectare, quae forent statuenda; Nos adducti fuimus ad decernendum, ut Dioecesani illi Nuntium Viennae degentem adirent, qui negotiis eorum consuleret, Nosque omnium, quae peragebat, participes redderet, ut auctoritate nostra probarentur. Porro id consilii cepimus, eo quod, novis in dies dissidiis interpositis, nullo pacto liceret Patriarchae se immiscere negotiis suae Dioecesis in ea parte, quam temporalis ditio Austriaca complectitur, et quae cum ampla sit, non modo omni prorsus Ecclesiastica cura caruisset, sed obnoxia quoque fuisset non vano discrimini, ne Religio ipsa Catholica maximum pateretur detrimentum, cum potissimum ad aures nostras pervenerit, hoc tempore latius in illis locis haeresis pestem esse propagatam. Equidem ab ipso nostri Pontificatus exordio constituimus vires omnes impendere, ut huic gravissimo malo mederemur. Animum quoque nostrum inflammavit pietas, ac religio Charissimae in Christo Filiae Nostrae Mariae Theresiae Hungariae et Bohemiae Reginae illustris, et imperatricis, quae pro re gerenda Virum certum et fidum ad Nos misit, ac deinde suis apud Sedem Apostolicam Ministris illam perficiendam mandavit. Quot somno et quieti ademimus horas, ut in id negotii incumberemus, quot cordis maeroribus conflictati, quot conscientiae aculeis fuerimus agitati, Deum O. M. Testem advocamus. Intelligebamus enim provinciam spiritualis regiminis Viennensi Nuntio nostro demandatam, ut de iis omnibus, quae acciderent, certiores Nos redderet, exiguam utilitatem afferre, et parum esse consentaneam, cum et Nuntius longe moraretur ab illis locis per ipsum moderandis, et plura Nobis deessent, quae sub oculis habenda erant, ut nostra auctoritate firmaremus ea, quae ab ipso Nuntio gerebantur.

§ 3. Cum Urbanus VIII. Praedecessor noster hanc Sedem Apostolicam obtineret, propositum fuit ab Aquilejensi Patriarcha, eam Dioecesis partem divellere, quae a parte Imperii nuncupabatur, et Austriacae ditioni subjeitur, ibique novum Episcopum constituere. Idem tempore Pontificatus nostri, et modo potissimum in medium profertur; At vero, omissis difficultatibus, quae, cum novi Episcopatus eriguntur, exoriri solent, illud praesertim adversari visum fuit, nempe Dioeceses in partes secernere ob controversias, quae ob eam causam excitantur, quod diversae ejusdem Dioecesis partes diversis saeculi Principibus subjiçantur. Cum S. Pius V., et Gregorius XIII. Pontificatum gererent, Visitatores Apostolicos missos fuisse legimus in eam partem Dioecesis Aquilejensis, quae pertinet ad Austriacam Dominationem, eo quod turbae concitatae fuissent eo tempore in Patriarcham Aquilejensem, ne suam in eis locis jurisdictionem libere exerceret. Attamen cum pernicies, ac detrimentum illius Dioecesis non in peculiaribus quibusdam perversitatibus, sed in eo potissimum sit, quod Patriarcha Aquilejensis ab assiduo, praesentaneo, et necessario regimine impediatur; ideo facile dignosci potest, exiguam, et brevem utilitatem expectandam esse a Visitatore, qui fortasse alio tempore remedium sufficiens huic malo afferre potuisset. Postremo cum Urbanus VIII. in hac Apostolica Cathedra sederet, magno studio propositum fuit, in ea parte Dioecesis Aquilejensis, quae Germaniae finitima est, Episcopum Patriarchae suffraganeum collocare, sed tot, ac tanta impedimenta occurrebant, ut ab eo consilio non sine gravi Pontificis molestia fuerit desistendum. Quamobrem Deo O. M. negotium imprimis commendantes, et rebus omnibus accurate examinatis, decrevimus Vicarium Apostolicum constituere in ea parte Dioecesis Aquilejensis, quam jam toties nominavimus; quod et sacris Canonibus, et veteri recentique Ecclesiae Disciplinae accomodatum videtur. Sed ne Populus ille careat Ecclesiastico regimine, et ne Oves illae Pastore destituantur, qui periclitantibus opem ferat, eundem Vicarium Apostolicum Titulo Episcopi in partibus decorabimus, ut quoad Ordinem, et Jurisdictionem, exerceat, nomine nostro, ac Sedis Apostolicae auctoritate, quaecumque a Patriarcha Aquilejensi, tamquam illius loci Ordinario, perficerentur. Quare si animo libero, attentoque res perpendatur, dubitari nequit, quin Vicarius Apostolicus hoc pacto satisfactorius sit illis omnibus, in iisdem locis, quae per Nuntium nostrum Viennensem agebantur; hoc tamen interposito discrimine, quod Vicarius Apostolicus praesens in illis locis demandatam provinciam utilius sustinebit, quam Nuntius noster Viennensis, qui absens eadem loca moderabatur.

§ 4. Neque omittendum est, Sedis Apostolicae auctoritati in hoc Vicario constituendo a Nobis consultum esse, ea formula superaddita: *ad nostrum, et Sedis Apostolicae beneplacitum*; Neque facultatem elargiti sumus supremo Territorii Domino hujus Vicarii nominandi, cum nullum inveniatur exemplum, quo facultas hujusmodi permissa unquam fuisse alicui demonstretur. Illud tamen polliciti sumus, quod a Successoribus nostris quoque praestandum non dubitamus, videlicet Apostolicum Vicariatum a Nobis conferendum illi, qui eidem Territorii Domino gratus fuerit ejusque Successoribus; quod sane necessarium putavimus, ut idem Vicarius suo feliciter munere perfungatur. Id etiam quodammodo debebatur pietati Carissimae in Christo Filiae Nostrae Mariae Theresiae Hungariae et Bohemiae Reginae Illustris, et Imperatricis, cujus praesertim auctoritate locus idoneus atque stabilis pro Vicarii Apostolici Sede, et omnia pro decenti illius sustentatione necessaria, constituta fuerunt. Nullius omnino rationibus detrimentum inferimus, eo quod Vicariatum hujusmodi decernentes, hanc addidimus clausulam: *Citra praejudicium Partium tam in petitorio, quam in possessorio*. Insuper eundem Vicariatum tamdiu permansurum declaramus, quamdiu vel principalis causa absolvatur, vel ipsa causa nondum absoluta, alia ratio deprehendatur Partibus consentientibus, Nobisque aut Successoribus nostris probantibus, qua recte possit administrari ea pars Dioecesis Aquilejensis, quae ab Austriaca Dominatione dependet.

§ 5. Ecce quae deliberavimus, et firmata Literis Apostolicis in forma Brevis expedienda curavimus, quae Vobis etiam significanda censuimus. Superest de Viro idoneo, qui Vicarius Apostolicus eligatur, cogitare; ac de facultatibus, quae ipsi ejusque Successoribus tribuendae videantur, quod quidem negotium, post accuratum examen, alio Brevi apostolico peragetur. Sed quoniam praeter Vicariatum, aliae Controversiae, quae Canonicos, et Capitulum Aquilejense respiciunt, componendae supersunt; si Deus incolumes, et sospites nos tuebitur, illas pro muneris nostri ratione minime praetermitteremus.

§ 6. Neque vos latere debet, concordem prius animarum, et consensum Carissimae in Christo Filiae Nostrae Mariae Theresiae Hungariae, et Bohemiae Reginae Illustris, et Imperatricis, accessisse iis omnibus, quae usque modo peracta sunt; Inclita quoque Venerorum Republica in genere nullatenus improbante. Pro certo pariter habemus, quod Dilectus Filius Noster Daniel Delphinus Patriarcha Aquilejensis, si calamitatem Dioecesis suae, in ea parte, quae Germaniae finitima est, perpendet, et difficultates maximas, quibus ipse ob hanc causam implicabatur; insignes alios Episcopos imitabitur, qui cum nullo modo ob gravissima impedimenta partem

suae Dioecesis administrare libere possent, Sedi Apostolicae gratias habere non omiserunt, eo quod Vicario Apostolico eam Provinciae partem commiserit ipsius Sedis Apostolicae nomine gubernandam, donec de medio auferentur impedimenta. Nam id ipsorum Jurisdictionem non modo imminuit, sed potius tuctur, et animarum saluti magnopere consulit, quam nobis ante oculos ab exordio ad finem usque hujus praesentis negotii unice proposuisse profiteamur.

§ 7. Antiqua rerum monumenta perquirentes, invenimus bonae memoriae Joannem Garziam Millinum, jussu Urbani VIII. Praedecessoris nostri, multum laboris insumpsisse in hoc Aquilejensi negotio, quod eo tempore propositum fuerat. Nos etiam commendare plurimum debemus Dilectum Filium Nostrum Card. Marium Millinum, qui hoc idem negotium Imperatricis nomine nobiscum examinandum suscepit, nec ullam diligentiam, ac laborem praetermisit, ut eo, quo jam pervenit, illud duceret; ipse quidem ministerio sibi commissio virtutem optimi Cardinalis adjunxit, ut Catholicam Religionem juvaret.

12.

Breve papeža Benedikta XIV., s katerim imenuje bazelskega kanonika Karola grofa Attems-a za škofa mennitenskega in apostolskega vikarija za avstrijski del oglejske škofije s sedežem v Gorici; odkazuje mu natančno delokrog ter mu podeli razne oblasti in pravice. — Rim, 27. junija 1750.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad futuram rei memoriam.

§ 1. Postquam per alias nostras Apostolicas Literas, die 29. Novembris anni proxime praeteriti in forma Brevis expeditas, quarum initium est: *Omnium Ecclesiarum*: statuimus atque decrevimus, eam partem Dioecesis Aquilejensis, quae temporali Austriacae Familiae Principum Ditioni subiecta est, per unum Vicarium Apostolicum Episcopali caractere insignitum, ad nostrum et Sedis Apostolicae beneplacitum per Nos deputandum, nostro nomine, nostraque Apostolica auctoritate, in spiritualibus regendam et gubernandam fore; adjecta declaratione, quod per nullum praejudicium tam unius, quam alterius dissentientis Partis juribus, sive quae ad petitorium, sive quae ad possessorium pertinent, irrogari censeatur; additoque Decreto, ut Apostolicus Vicariatus hujusmodi tamdiu in illis partibus perdurare debeat, donec vel primariae vigenti controversiae finis impositus fuerit, vel, ea etiam minime sublata, alterius generis ratio, communi partium consensu, ac nostra, vel Successorum nostrorum approbatione, iniri valeat, per quam

animarum Fidelium in iis locis existentium regimini, ac spiritualibus necessitatibus consulatur; quod unum nempe Nobis, et Praedecessoribus nostris propositum fuit, in hujus gravissimi negotii tractatione, tot annorum decursu, et tam studiosa maturitate discussa, ut latius in dictis nostris Literis continetur: Quum illud quoque in iisdem edixerimus, Nos aliis deinde Literis super deputatione hujusmodi Vicarii Apostolici ad praedictam Dioecesis Aquilejen. partem in spiritualibus gubernandam edendis, distinctius expressuros esse facultates, quas eidem Vicario impertiri intendebamus, et reipsa ab eodem exerceri volebamus; Ideo, quum Nos nuper Dilectum Filium Carolum de Attems Canonicum et Thesaurarium Ecclesiae Basiliacensis, de cuius vitae ac morum honestate, aliisque laudabilibus virtutum meritis, nec non de idoneitate ad Vicarii hujusmodi munus obeundum, per diligentem inquisitionem certiores facti sumus, et cuius personam Carissimae in Christo Filiae nostrae Mariae Theresiae Hungariae et Bohemiae nec non Romanorum Reginae, Carissimi in Christo Filii nostri Francisci eorundem Romanorum Regis in Imperatorem electi Conjugi, acceptam esse novimus, Ecclesiae Episcopali Menniten. in partibus infidelium sitae praeficere proposuerimus, nunc ipsum Carolum per praesentes nostras Apostolicas Literas, in ea parte Dioecesis Patriarchae Aquilejen., quae temporali Austriacorum Principum ditioni subest, Apostolicum in spiritualibus Vicarium, Officiale, et Commissarium, ad nostrum et ipsius Sedis Apostolicae beneplacitum, constituimus et deputamus, sine praepjudicio jurium tam unius, quam alterius partis, sive in petitorio, sive in possessorio; atque ea lege, ut tamdiu Vicariatus hujusmodi perdurare debeat, donec vel primaria nunc vigens controversia sublata fuerit, vel, ea etiam permanente, alia aliqua ratio inveniatur, de utriusque partis consensu, a Nobis, seu a Successoribus nostris Romanis Pontificibus approbanda, per quam animarum Fidelium inibi commorantium spirituali regimini provideatur; juxta ea, quae in dictis aliis nostris Apostolicis Literis incipien. *Omnium Ecclesiarum*, quarum tenorem praesentibus haberi volumus pro inserto, declaravimus atque decrevimus. Eidemque Vicario sic deputato injungimus et mandamus, ut, simul ac Episcopalis Consecrationis munus susceperit ab eo Antistite, quem Nos ad illud, cum aliorum duorum Antistitum assistentia, ipsi conferendum delegabimus, praedictae partis Dioecesis Aquilejen., quae Austriacae Familiae dominio paret, spirituale regimen et gubernium assumat. Pro ipsius autem congrua habitatione, domum in civitate Goritiae sitam, cum adnexo viridario, et Cappella publica, nec non pro ejusdem sustentatione totum id, quod bon. mem. Augustinus Codellius pro

ipso Vicario, ejusque Successoribus, cum praevio plenario assensu dictae Carissimae in Christo Filiae nostrae Mariae Theresiae reginae ac Imperatricis electae, ex propriis bonis et juribus, donavit et cessit: cujus quidem cessionis validitatem, prout etiam fundorum realitatem et exigibilitatem, a Venerabile Fratre Hernesto Episcopo Labacensi, de mandato nostro, juridice diligenterque recognitam, et respective admissam et acceptatam, Nos ipsi approbavimus et confirmavimus; accepta etiam legali descriptione honorum omnium a praedicto Codellio, ut supra diximus, elargitorum, quam idem Hernestus Episcopus ad Nos transmisit, et cujus authenticum exemplum ipsi Vicario Apostolico traditurum se pollicitus est; repositis in suo Episcopali Archivo reliquis omnibus monumentis, quaecumque pertinent ad praefatam Domum et Cappellam, Goritiae sitas, aliosque fundos ab eodem pio benefactore datos ipsi Carolo electo Menniten., quamdiu in officio Vicariatus hujusmodi permanserit, concedimus atque assignamus.

§ 2. Quia vero ex multorum fide dignis relationibus edocti sumus, et ex ipsa humanarum rerum consideratione persuasum habemus, postquam Patriarcha Aquilejen. tam longo temporis spatio, non sua quidem culpa, aut negligentia, sed propter notas dissensiones, vigentesque controversias, impeditus fuit ab exercendo regimine illius Dioecesis suae tractus, qui ab Austriacae Domus imperio pendet, atque hujus spirituale gubernium aliquandiu secreto gestum fuit ab Apostolicae Sedis Nuntio Viennae in Austria Commorante, cum aliquali ipsius Patriarchae consilio et scientia in iis rebus, quae prompta ac praesenti providentia non indigerent; deinde vero, memoratis dissensionibus magis magisque adauctis, hujusmodi regimen ab eodem Nuntio Apostolico, Nobis dumtaxat immediate consultis, administratum fuit; quia, inquam, satis intelligimus, verendum esse, ne, tot annis labentibus, ac spiritalis vineae cultoribus longe constitutis, vepres et spinas in ea nimium excreverint, ita ut sine magno ac diuturno labore ac studio inde eradicari non valeant; hinc est, quod Nos praesentibus nostris Literis ea primum indicare statuimus, quae a praedicto Vicario Apostolico a Nobis, ut praefertur, deputato, ejusque Successoribus in futurum forsitan deputandis, pro recto injuncti sibi muneris implemento praestari volumus atque requirimus; mox facultates recensere, quas eidem Vicario ad effectum hujusmodi duximus tribuendas, quaeque pro norma erunt facultatum, quibus instrui debebunt alii Vicarii similes, post ipsum forsitan inibi deputandi; ac denique alia quaedam statuere et ordinare, quae ad praecavendas cujusque generis perturbationes et controversias opportune stabilienda judicavimus.

§ 3. Hoc igitur primum hujusmodi Vicario Apostolico districte injungimus et demandamus, ut omni cura ac solitudine pro conservanda Catholicae Fidei puritate in Populo ipsius speciali regimini concredito, ac propulsandis, longeque ab eo removendis quorumcumque errorum aut haeresum tenebris, vigilare non desinat; tum Ecclesiasticae Disciplinae leges, tam quae ad Divinum cultum, quam quae ad vitae et conversationis exempla pertinent, a Sacerdotibus, ac reliquis inferiorum Ordinum Clericis exacte observari curet; Christianam pietatem ac morum sanctitatem in omni Fidelium gradu promoveat; ideoque omni studio det operam, ut pueri ac puellae Catholicae Fidei et Christianae Doctrinae rudimentis diligenter imbuantur, non solum per animarum Rectores, sed etiam per Patres familias, eosque omnes, quibus adolescentium instructio et educatio commendatur. Universo autem Populo, per eos, ad quos pertinet, publice ab Altari, vel e suggestu, explicari et inculcari jubeat, quaecumque ad aeternam salutem credenda sunt, et agenda. Caveat insuper, ne quis requisitis qualitatibus destitutus ad Ecclesiastica Ministeria et Sacros Ordines admittatur; neve Presbyteri ad Sacramentales Confessiones excipiendas deputentur, nisi qui, cum singulari vitae probitate, necessariam quoque scientiam conjunctam habeant, qua valeant lepram a lepra discernere, et competentem animarum vulneribus medicinam adhibere. Et quoniam omnibus hisce injunctis sibi oneribus idem Vicarius Apostolicus plene satisfacere non posset, nisi in locis ipsius regimini commendatis resideret, ac personalem et localem visitationem, juxta Tridentini Concilii leges, perageret; ideo districtam ipsi obligationem imponimus ibi residendi, et universum Dioecesis praedictae tractum Austriacae Domus temporali dominio subjectum, personasque in eo commorantes, ad normam Conciliarium Statutorum, visitandi; volentes, ut, postquam visitationem hujusmodi expleverit, ac per eam, quae sibi erunt prudenter investiganda, cognoverit; omnia, quaecumque ad spirituale regimen pertinent, quamprimum referat ad Nos, et ad Sedem Apostolicam, cujus nomine et auctoritate partem illam Dioecesis Aquilejensis gubernabit; atque hinc opportuna sibi consilia, atque etiam auxilia requirat, quibus errores et scandala adversus Religionis ac disciplinae integritatem insurgentia evellat ac destruat.

§ 4. Sane in Apostolicorum Vicariorum deputationibus, quae ab hac Apostolica Sede, pro ecclesiarum et Locorum necessitatibus, in dies fieri consueverunt; ut omnibus colligere licet ex Constitutione rec. mem. Praedecessoris nostri Sixti Papae V., quae incipit: *Immensa aeterni*; qua scilicet S. R. E. Cardinalibus Congregationi Duodecimae a se institutae praepositis, inter

alia, committit, ut, *ubi necessitas exegerit, viros usu et doctrina idoneos, rectos, et timentes Deum deligant, qui nostrarum Literarum auctoritate suffulti, Ecclesias, ut Vicarii Apostolici, regant*; Personis ad hoc munus electis concedi solent facultates visitandi Ecclesias, et Loca pia, atque etiam Monialium Monasteria, etiam exempta, quoad Clausuram; celebrandi Synodum; Judices, Consiliarios, omnesque alios necessarios Ministros et Officiales deputandi, eosque revocandi, et alios in eorum locum subrogandi; multas et poenas pecuniarias piis usibus applicandas imponendi; Literas Monitoriales in forma *significavit*, pro rebus deperditis, seu furto sublati, concedendi; in Beneficiis de jure patronatus, eorumque erectione et constitutione, nec non locationibus emphyteuticis, alienationibus, et permutationibus bonorum Ecclesiasticorum, auctoritatem, et consensum praestandi; Causas Matrimoniales, et Civiles ad Forum Ecclesiasticum spectantes, cognoscendi et decidendi; contra delinquentes per inquisitionem etiam ex officio procedendi; ac demum omnia et singula exercendi, quae Ordinario Loci, ratione jurisdictionis, si is Ecclesiae aut Dioecesis regimen actu exerceat, de jure et consuetudine competere, non solum circa praemissa, sed etiam circa alia, quae magis specialem et expressam exigent commissionem; ut latius exprimi solet in Literis Apostolicis, quae super hujusmodi Vicariorum deputationibus expediuntur; et quarum formulae apud diversos Scriptores de hac materia agentes typis impressae leguntur. Itaque Nos Praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis insistentes, praefato Carolo Vicario Apostolico in superius expressa parte Dioecesis Aquilejen. per Nos, ut praefertur, deputato, praedictas omnes facultates, quae aliis Vicariis Apostolicis tribui solent, juxta declarationes tamen, quae inferius subjiciuntur, per ipsum, durante Vicariatu ac beneplacito praedictis, in eadem Dioecesis parte exercendas, auctoritate Apostolica, tenore praesentium, concedimus et impertimur.

§ 5. Et haec quidem communiter iis concedi solent, qui Sacerdotali dumtaxat, aut Clericali gradu insigniti, ad hujusmodi munus gerendum in locis atque Dioecesium, quarum necessitates id exegerint, a Sede Apostolica deputantur. Verum non raro contingit, ut specialibus quibusdam necessitatibus id exigentibus, quales in praesenti casu concurrunt, et quoties Episcopi Locorum Ordinarii inevitabili aliqua causa ab exercendo regimine suarum Dioecesium, vel partis earum, nulla licet ipsorum propria culpa, impediuntur, ad hujusmodi Vicarii Apostolici Officium deputentur Episcopi Titulares, cujus generis aliqui etiam hodierno tempore Vicarii Apostolici esse dignoscuntur; hisque non solum facultates illae, quae ad jurisdictionem pertinent, ad quam

videlicet praemissa referuntur, sed etiam aliae quaedam ad Ordinem pertinentes, pro pleniori sui muneris implemento, concedantur; cujusmodi sunt facultates administrandi Sacramentum Confirmationis in toto sui Vicariatus districtu, nisi alium Episcopum advocare maluerint, qui illud inibi administret; conferendi omnes, etiam Sacros, et Presbyteratus, Ordines, ad sacrorum Canonum et Concilii Tridentini praescriptum, quibuslibet idoneis personis tam Secularibus quam Regularibus, et tam ipsius Vicariatus subditis, quam etiam extraneis, qui suorum Ordinariorum Literas Testimoniales et Dimissorias exhibeant; item personas Vicariatus sui subditas, per Literas Dimissorias hujusmodi, ad alios Episcopos, tam minoribus, quam majoribus Ordinibus initiandas dirigendi; Olea Sacra, et Sanctum Chrisma conficiendi; Ecclesias pollutas reconciliandi; consecrandi Altaria, atque etiam Ecclesias, nec non Calices et Patenas; benedicendi Campanas; et sacrarum suppellectilium benedictiones, in quibus sacra Unctio non requiritur, simplicibus Presbyteris delegandi; ejusdemque Vicariatus subditos, certo temporis spatio durante, sive per se, sive per idoneos Confessarios a censuris propter haeresim externam incursis, pro foro conscientiae, in actu sacramentalis Confessionis absolvendi. Nos itaque has etiam omnes facultates praedicto Carolo Vicario Apostolico in memorata Aquilejensi Dioecesis parte per Nos, ut praefertur, deputato, tribuere opportunum ducimus; et eam quidem absolvendi ab haeresi, ad triennium tantum, quo elapso, ad hanc Sedem Apostolicam pro ulteriori prorogatione, si ita expediens visum fuerit, recursum habere poterit; reliquas autem superius expressas, quoad in hujusmodi Vicariatus Officio permanserit, dicta auctoritate, et earundem praesentium tenore, concedimus, et impertimur.

§ 6. Et quoniam in praefatis Literis Nostris super Constitutione hujus Vicariatus in genere editis, inter alia, dictum per Nos fuit, quod is, qui ad hujusmodi munus deputandus foret, in vim auctoritatis a Nobis et ab Apostolica Sede sibi delegandae, in locis hujusmodi Vicariatus subijciendis, omnia illa exequi deberet, tam quae ad Ordinem, quam quae ad jurisdictionem pertinent, quaecumque a Patriarcha Aquilejensi, tamquam Ordinario, in iisdem Dioecesis suae locis Austriacae ditionis subjectis, fierent, et exercerentur, nisi, ipsi, ob vigentes dissensiones actu impeditum esset ibidem jurisdictione sua uti; per quae sane eam auctoritatem Vicario Apostolico in praefatis locis concedendam fore statuimus, quae Patriarchae Aquilejensi, uti Episcopo, et Ordinario locali dumtaxat, non verò quae illi, tamquam Metropolitanò, competere potest; Idipsum nunc, una cum reliquis omnibus in dictis prioribus Literis contentis,

praesentium tenore confirmamus, atque iterum statuimus; decernentes tamen, ad evitandas, quantum fas est, cujuscumque generis perturbationes, circa infrascripta capita, sequentes nostras Ordinationes, ac declarationes omnimode servari, ac respective attendi debere.

§ 7. Primo videlicet, inhaerentes stilo et consuetudini Sedis Apostolicae, eidem Carolo Vicario Apostolico competere volumus facultatem instituendi in Beneficiis Ecclesiasticis de jure patronatus, quae intra Vicariatus sui limites vacare contigerit, personas idoneas a legitimis eorum Patronis ad ea praesentatas. In vacationibus autem Ecclesiarum Parochialium, aliorumque Beneficiorum, et Praebendarum, quae animarum curam adnexam habent, quaeque non aliter, quam per concursum conferri debent, eidem Carolo Vicario committimus, et demandamus hujusmodi Concursum indicare, eoque juxta Tridentini Concilii, et Constitutionum Apostolicarum leges, habito atque concluso, illius acta ad Nos, et Successores nostros, transmittere; simulque proprium consilium et votum in favorem illius, quem hujusmodi Ecclesia, Beneficio, seu Praebenda magis dignum existimaverit, aperire; Nobis autem, et Successoribus nostris Romanis Pontificibus hujusmodi Ecclesiarum, Praebendarum, seu Beneficiorum, super quibus Concursus habitus fuerit, collationem et provisionem in personam eorum, quos ad gerendam animarum curam magis aptos et idoneos in Domino judicabimus, praedicta auctoritate, et earundem praesentium serie reservamus. Cum vero collatio Beneficiorum simplicium, sive residentialium, quibus animarum cura non imminet, hujusmodi Vicariis Apostolicis permitti non soleat, sed ipsi Apostolicae Sedi reservari; Nos eam pariter, per easdem praesentes Literas, Nobis et Sedi Apostolicae reservamus: Declarantes tamen, sub hac reservatione minime comprehensa esse aut censi Beneficia illa simplicia, aut residentialia non curata, quae ad collationem, et provisionem dilectorum Filiorum Capituli, et Canonicorum Ecclesiae Aquilejensi spectare dignoscuntur; sed ea, quatenus ex alio capite aut ratione, Apostolicis reservationibus, vel affectionibus, subjecta non sint, ad liberam praedictorum collationem et dispositionem, ut antea, pertinere. Ac decernentes, hujusmodi reservationem per praesentes inductam, eo ipso cessare debere, ac penitus sublatam censi, quum Nobis, aut Successoribus nostris, Deo adjuvante, datum fuerit obstacula illa remove, per quae Ordinariis Collationibus nunc locus esse non potest; quod ut quantocius obtinere mereamur, Nos quidem, in quantum vires suppetent, omni studio, atque opera adlaborare non desistemus.

(Nadaljevanje prih.)

Trilogia, Zgodovinskemu Zborniku "l 1890, stolpec 156.

+ N X A A C P Y A +

+ T Q A + T R + X +

Q + S Q Q R +

POD. 1.

+ P B Z / > || + P I C I T O +

L X W O + F T U R +

+ P Q J X 7 +

POD. 2.

+ Q. S L S R O S L ~ A ~ m

POD. 3.

